

А

АБОНЕМЕНТ // АБОНЕНТ

Спільний корінь **абон-** (від фр. *abonner* — підписуватися); розрізняються суфіксами **-емент-**, **-ент-**. Похідні пароніми **а б о н е м е н т - н и й // а б о н е н т н и й // а б о н е н т с ь к и й**.

АБОНЕМЕНТ, 1. а, ч. Право на користування (за плату чи безплатно) книжками з бібліотеки, телефоном, басейном, побутовими послугами, місцем у театрі, на стадіоні тощо; документ, що посвідчує таке право. ...*Книги цього юнацького жанру люди дорослі... читають з не меншою охотою, ніж діти. Це підтверджує не одне обслідування читачьких абонементів по бібліотеках* (Смолич); *У Павла Сергійовича був постійний абонемент на концерти в консерваторію* (Дмит.).

У с п о л.: **а.** постійний, (не)дійсний, оформлений, відкритий, читачький; читача, студента, учня; на цикл лекцій, на телефон, на театральні вистави; закриття, оформлення, продаж **а.**; плата за **а.**, заповнити **а.**, користуватися **а.**

2. у. Відділ у бібліотеці, що видає читачам літературу для користування за межами бібліотеки або в читальному залі. Тут у масових бібліотеках працюють такі функціональні відділи, як відділ комплектування... літератури, організаційно-методичний, інформаційно-бібліографічний, міжбібліотечного **абонементу** (із журн.); Як окремі підрозділи відділи міжбібліотечного **абонементу** існують у великих бібліотеках (з посіб.).

У с п о л.: **а.** бібліотечний, міжміський, студентський; обслуговує, задовольняє, замовляє.

АБОНЕНТ, а, ч. Той, хто користується абонементом. *Передбачено значне зростання каналів міжміського зв'язку... кількості телефонних абонентів, механізованих підприємств поштового зв'язку* (з газ.).

У с п о л.: **а.** телефонної мережі, бібліотеки, поштової скриньки; телефон, апарат, скринька, виклик, заява, обов'язки **а.**; в користуванні **а.**, довідка про **а.**; категорія **а.**; кілька, сто, тисяча **а.**; з'єднувати, роз'єднувати, повідомляти, попереджувати **абонентів**; стати **а.**; **а.** викликає, замовляє, відповідає, несе матеріальну відповідальність.

АБОНЕМЕНТНИЙ, а, е. У с п о л.: **а.** довідка, картка, плата, талон.

АБОНЕНТНИЙ, а, е. У с п о л.: **а.** право, обов'язок.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

АБОНЕНТСЬКИЙ, а, е. У спол.: а. відділ, канал, лінія, вид зв'язку, скринька, апарат, виклик, вимога.

АБСОЛЮТ // АБСОЛЮТИЗМ

Спільний корінь **абсолют-** (від латин. *absolutus* — довершений, безумовний, необмежений); розрізняються суфіксом **-изм-**. Похідні пароніми **абсолютний // абсолютистський**.

АБСОЛЮТ, у, ч. Надмірна категоричність у судженнях; що-небудь самодостатнє, нічим не обумовлене, безвідносне; у філос. — вічна, незмінна, нескінченна першооснова світу. *Завдання шістдесятників з позицій абсолюту були вельми скромними (з посіб.).*

У спол.: *ідея а.; доводити до а.*

АБСОЛЮТИЗМ, у, ч. Форма державного правління, яка ґрунтується на свавіллі правителя і за якої досягається найвищий ступінь централізації державної влади. *Абсолютизм зберігається ще в деяких країнах Сходу (з посіб.); Програма освіченого абсолютизму здійснилася не в багатьох державах. Класичного розвитку ця форма політичної влади набула в Австрії, куди входили землі Західної України (з посіб.).*

У спол.: *прихильники, система а.; насаджувати а.*

АБСОЛЮТНИЙ, а, е. У спол.: а. правда, віра в щось; слух, тиша, темнота, самота; принцип; володар, монарх. Δ **А. більшість** — більшість кого-, чого-небудь; **а. величина дійсного числа**, мат. — саме число, якщо воно не від'ємне, і протилежне число, якщо воно від'ємне; **а. істина**, філос. — повне, точне, вичерпне, а тому незмінне відображення об'єкта в свідомості суб'єкта; **а. температура**, фіз. — температура, відлічувана від абсолютного нуля; **а. поріг відчуття**, псих. — мінімальна і максимальна величина подразника, за якого виникає відчуття.

АБСОЛЮТИСТСЬКИЙ, а, е. У спол.: а. монархія, панування; погляд, настрої.

АВАНТЮРИСТИЧНИЙ (АВАНТЮРНИЦЬКИЙ) // АВАНТЮРНИЙ // АВАНТЮРИСТСЬКИЙ

Спільний корінь **авантюр-** (від фр. *aventure* — пригода); розрізняються суфіксами **-ист-/ицн-, -н-/иць-/к-, -н-, -ськ-**.

АВАНТЮРИСТИЧНИЙ (АВАНТЮРНИЦЬКИЙ, АВАНТЮРИСТСЬКИЙ), а, е. Оснований на авантюризмі; властивий авантюристові. *Як з'ясувалось, штурман Бентсен не поділяв авантюристичних поглядів шкіпера, а тому той і не взяв його для участі в нападі на пароплав (Трубл.); Я певна, що вона не знала про його авантюрицькі плани (Кул.); Через авантюристські дії матусі та її прагнення швидкого збагачення фермерське господарство вітчима занепало (Словн.).*

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

У с п о л.: **а.** задум, план, вимога, дії, спроба, нахил, політика, лозунг.

АВАНТЮРНИЙ, а, е. 1. Пов'язаний з ризикованими, безпринципними діями, розрахованими на випадковий успіх. [Ясногорська] починала розуміти, що і величезні простори за її спиною здаються їй так безповоротно, назавжди відвойованими саме тому, що їх взято не **авантюрними** десантами, не бомбами, не декоративним загоном мотоциклістів. Ні! Їх сходжено крок за кроком, ґрунтовно переміряно ногами піхотинця (Гончар); **Авантюрними** діями є такі антиподи моральної поведінки, як необ'єктивна інформація, прагнення одержувати від суспільства побільше, а віддавати йому поменше; у науковій роботі — підтасування фактів тощо (з посіб.).

У с п о л.: **а.** вчинок, справа, захід.

2. заст. Пригодницький. Іноді різновидом цього жанру [пригодницького роману] вважають **авантюрний** роман (з посіб.).

У с п о л.: **а.** роман, оповідання.

АВТОМАТИЗОВАНИЙ // АВТОМАТИЧНИЙ // АВТОМАТНИЙ

Спільні корінь **автомат-** (від. грец. *avtomatos* — самочинний), суфікс **-н-**; розрізняються суфіксами **-из-/-ова-**, **-ич-**. Похідні пароніми **автоматизовано // автоматично**.

АВТОМАТИЗОВАНИЙ, а, е. Устаткований чи виконуваний автоматичними пристроями керування. В **автоматизованій** системі використовують засоби обчислювальної техніки (з посіб.); Ще переконливішим аргументом на користь укладання словників за допомогою **автоматизованої** лексикографічної системи є ситуація з 11-томовим тлумачним академічним Словником (із журн.).

У с п о л.: **а.** виробництво, праця, навчання, технологічний процес, цех, гідроелектростанція, клас для програмованого навчання, сільське господарство, харчова промисловість, мережа, система управління (зв'язку, державної статистики).

АВТОМАТИЧНИЙ, а, е. 1. Самочинний, виконуваний механічно. **Автоматична** міжпланетна станція обладнана двигунами для корекції траєкторії польоту, системами астроорієнтації, парашутними системами тощо (з посіб.).

У с п о л. **а.** пристрій, апарат, замок, лічильник, маніпулятор, радіокомпас, лінія, станція (телефонна, міжпланетна, місячна); керування, управління, регулювання, з'єднання, вимірювання, зварювання.

2. перен. Машинальний, мимовільний. Лакей виконував усе з винятковою вправністю, його **автоматичні**, завчені рухи нагадували Сахно рухи заводної ляльки (Смолич).

У с п о л.: **а.** жест, рух, хода.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

АВТОМА́ТНИЙ, а, е. Який стосується автомата як виду зброї. У *постаті солдата — спокій. Він востаннє дав автоматну чергу* (з газ.).

У спол.: **а. диск, патрон, ріжки, цех, черга.**

АВТОМАТИЗОВАНО, присл. У спол.: **а. енергосистему, клас, працю, харчову промисловість; повністю, частково.**

АВТОМАТИ́ЧНО, присл. У спол.: **а. з'єднати, рахувати, кланятися, здійснювати; з'єднаний, під'єднувати, під'єднаний.**

АВТОРИЗОВАНИЙ // АВТОРСЬКИЙ

Спільний корінь **автор-** (від латин. *autor* — засновник, творець, письменник); розрізняються суфіксами **-из-/-ова-/-н-, -ськ-**.

АВТОРИЗОВАНИЙ, а, е. Схвалений власний твір, винахід, проект для поширення в будь-якій формі (копія з нього, друкване перевидання, переклад і т. ін.). *Авторизований текст засвідчує безпосередньо заяву автора* (з посіб.); *Авторизовані переклади з української мови вже відредаговано* (із журн.).

У спол.: **а. переклад, видання, копія, матеріал.**

АВТОРСЬКИЙ, а, е. Який належить авторові; проведений з участю автора. *Гоголь у «Тарасі Бульбі», не задумуючись, уживає — в авторському тексті — слово «навперейми», і подібних прикладів можна набрати дуже багато* (Рильський); *Ліричні відступи, опосередковано пов'язані з сюжетом та вчинками персонажів, вважають своєрідною формою авторського мовлення* (з посіб.); *Авторський гонорар набагато підвищився* (А.-Дав.).

У спол.: **а. концерт, текст, примірник, повторення, відступ, зміни, монолог, мовчання, оцінка, настанова, розуміння, позиція, колектив, гонорар.** **Δ А. аркуш** — друкований аркуш, що є одиницею виміру обсягу друкваної продукції (40 000 знаків); **а. право** — право автора відтворювати й розповсюджувати твір усіма дозволеними законом способами, право на недоторканність твору, на одержання винагороди за його використання; **а. свідоцтво** — документ, що засвідчує винахід (у техніці, науці тощо) та авторство осіб, які його створили; **а. «я» (а. присутність)** — відкрита позиція автора в оцінці фактів, явищ, що зображені у творі.

АВТОРИТАРНИЙ // АВТОРИТЕТНИЙ

Корені **авторитар-**, **авторитет-** (від латин. *auctoritas* — влада, вплив; спільний етимологічний корінь **автор-**); спільний суфікс **-н-**; розрізняються кореневими буквосополуками **ар, ет**. Похідні пароніми **авторитарно // авторитетно**.

АВТОРИТА́РНИЙ, а, е. Владний; який утверджується силою влади. У психології управління *авторитарний стиль є антиподом демократичного стилю управління* (з посіб.).

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

У с п о л.: **а.** людина, керівник, уряд, стиль поведінки, засіб, педагогіка. **Δ А. тон** — владний, який не допускає заперечень.

АВТОРИТЕТНИЙ, а, е. Який має авторитет, заслуговує на повне довір'я; впливовий. Відомо, які серйозні вимоги ставлять до екзаменаційних творів випускників, особливо тих, які претендують на медаль. У школі, в районі, в області їх перевіряють **авторитетні** комісії (із журн.).

У с п о л.: **а.** людина, керівник, викладач, критик, учений, суддя, арбітр, органи, джерело, думка, критика, рішення, слово.

АВТОРИТАРНО, присл. У с п о л.: **а.** діяти, чинити.

АВТОРИТЕТНО, присл. У с п о л.: **а.** вирішувати, заявляти.

АГРАРНИЙ // АГРОНОМІЧНИЙ

Корені **аграр-**, **агроном-** (від латин. *agrāgius* — земельний); розрізняються кореневими буквосполуками **ар**, **оном**, суфіксами **-н-**, **-ічн-**.

АГРАРНИЙ, а, е. Який стосується землеволодіння, землекористування; земельний. В **аграрному** секторі потрібен рішучий перелом (з газ.); У XVII–XIX ст. в ряді європейських країн **аграрні** реформи були спрямовані на ліквідацію феодальних відносин (з посіб.).

У с п о л.: **а.** держава, країна, сектор економіки, відносини, політика, криза, переворот, реформа, питання, проблема, програма.

АГРОНОМІЧНИЙ, а, е. Який стосується агрономії як наукових основ сільськогосподарського виробництва. Сьогоднішній хлібороб широко застосовує досягнення **агрономічної** та зоотехнічної науки (з газ.).

У с п о л.: **а.** знання, наука, освіта, грамотність, досягнення, сили.

АДРЕС // АДРЕСА

Спільний корінь **адрес-** (фр. *adresse*, від *adresser* — скеровувати, адресувати). Мають різний рід.

АДРЕС, а, ч. Письмове, переважно ювілейне, привітання, звернене до особи, установи. Представник Міністерства освіти, закінчивши промову, передає ювілярові **адрес** (Цюпа); Вітають полковника, поздоровляють, читають **адрес** у голубій оксамитовій оправі (Кучер).

У с п о л.: **а.** вітальний, гарно оформлений, підписаний; ювілярові, учителеві, школі; від колективу, від колишніх учнів, від робітників; з нагоди ювілею (п'ятдесятиріччя, шістдесятиріччя); складати, готувати, писати, підписувати, зачитувати, вручати **а.**

АДРЕСА, и, ж. Позначення місця проживання чи перебування особи або розташування установи, а також напис на конверті, бандеролі тощо, що вказує на місце призначення й одержувача. Книжки

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

можна вислати на мою **адресу** (Коцюб.); Він не міг дати мені твоєї творчої **адреси**, бо й сам нічого певного не знав про тебе (А.-Дав.); Дізнаватися **адреси** цієї секретної установи не було потреби... (Смолич).

У с п о л.: **а.** домашня, службова, поштова, стара, нова, колишня, остання, попередня, постійна, тимчасова; відправника, знайомого, організації, установи, фірми, заводу, лікарні, магазину, інституту, школи; давати, повідомляти, називати, говорити, залишати, забувати, згадувати, запам'ятовувати, губити, знаходити, знати, уточнювати, записувати, читати **а.**; обмінюватися **адресами**; помилитися **а.**; писати, вислати, відправляти на чийсь **а.**; **а.** змінилася, (не) відома; проживати за **а.** Δ Сказати щось на чийсь адресу — висловитися про кого-небудь.

АДРЕСАНТ // АДРЕСАТ

Спільний корінь **адрес-**; розрізняються суфіксами **-ант-**, **-ат-**.

АДРЕСА́НТ, а, ч. Той, хто надсилає кому-небудь листа, телеграму і т. ін.; відправник. Здивований, він [Іван] починає читати адресу. Якась нісенітниця: прізвище адресата — Франко, прізвище **адресанта** — так само Франко (Кол.).

У с п о л.: місце проживання, прізвище **а.**; відправляти назад **а.**

АДРЕСА́Т, а, ч. Той, кому надсилають листа, телеграму і т. ін.; одержувач. Поштарка запакувала картину, і він написав адресу та прізвище **адресата** (Мушк.); У шістдесят п'ять різних міст світу линули короткі радіохвилі, скрізь мали вони знайти одного **адресата** — інститут переливання крові (Смолич).

У с п о л.: **а.** постійний, конкретний; прізвище, місце проживання **а.**; доходити до **а.**; розносити **адресатам**; **а.** одержує, проживає.

АКТИВАЦІЯ // АКТИВІЗАЦІЯ // АКТИВНІСТЬ

Спільний корінь **актив-** (від латин. *activus* — діяльний); розрізняються суфіксами **-ацій-**, **-із-/ацій-**, **-н-/ість**.

АКТИВА́ЦІЯ, ї, ж., спец. Перехід з недіяльного стану; посилення діяльного стану. Білки мають діркову провідність з досить великою енергією **активації**, тобто енергією, потрібною для руху носіїв заряду (із журн.); Рівень **активації** виявляється як актуальна тенденція й готовність організму до дії (з посіб.).

У с п о л.: **а.** постійна, змінна, ферментативна; енергія, механізм, процес, рівень **а.** Δ **А. вугілля** — обробка деревного вугілля для збільшення його активності вбирати газу, рідини.

АКТИВІЗА́ЦІЯ, ї, ж. Спонування кого-, чого-небудь до діяльності, активніших дій; більший вияв чогось. Поетичний потік в Україні характеризувався **активізацією** жанру поеми (з газ.); Майже завжди поси-